

Na pomoc našej svetonázorovej výchove prichádza zborník prác pod názvom *Morálka a náboženstvo*,* ktorý z prednáškového materiálu Večernej univerzity marxizmu-leninizmu v Bratislave zostavil J. Kánský (autor aj prvej práce *Morálka v živote jednotlivca a spoločnosti*).

J. Kánský najprv uvádza čitateľa všeobecne do problematiky morálky; prehľadne objasňuje jej podstatu a spoločenskú funkciu, ďalej vzájomný vzťah a rozdiel medzi normami morálnymi a právnymi a podrobuje kritike náboženské učenie o tzv. večnosti, nemenlivosti a nadtriednosti morálnych noriem. Potom prechádza ku kritickému rozboru náboženskej morálky, jej hľadísk a zásad vo vzťahu k súkromnému vlastníctvu, triednemu boju, žene, ako aj jej ďalších príznačných čŕt (asketizmus, konzervatívny vzťah ku kultúre, autoritárstvo, udržiavanie ľudí v strachu a pod.). Autor súčasne upozorňuje na snahy hlásateľov náboženstva prispôbovať sa stále reálnejším náhľadom dnešného človeka a dokazuje, že napriek tomu náboženská morálka nie je nijako zlučiteľná so socialistickým spôsobom života.

V protiklade k buržoáznej morálke bez náboženského zdôvodnenia (a jej rozšírenej odrode — maloburžoázno-ateistickej morálke) s jej typickým individualizmom, nacionalizmom, kozmopolitizmom a pseudohumanizmom, resp. antihumanizmom, autor vytyčuje základy socialistickej, resp. komunistickej morálky. Po objasnení zákonitosti a procesu jej vývinu rozvádza jej základné princípy: kolektivismus, socialistické vlastníctvo a internacionalizmus, nový vzťah k práci a spoločenskému vlastníctvu a socialistický humanizmus. Tento výklad dopĺňa formulovaním kvalitatívnej odlišnosti komunistickej morálky od morálky buržoáznej s ohľadom na hlavný cieľ človeka v socializme — vybu-

dovanie beztriednej spoločnosti. V ďalšej časti J. Kánský rozoberá obsah pojmov svedomie, viera a šťastie; v závere upozorňuje na niektoré hlavné problémy výchovy pracujúcich ku komunistickej morálke.

Štúdia A. Hlavka *Niektoré morálno-výchovné problémy brigád socialistickej práce* — po teoreticko-historickom úvode o podstate a spoločenskom význame práce objasňuje podmienky zrodu uvedomelého, socialistického vzťahu človeka k výrobnéj činnosti a jeho hlavné fázy a formy: komunistické subotníky, údernícke hnutie a rozličné formy súťaže pracujúcich, ktoré napokon vrcholia v hnutí brigád socialistickej práce. Autor skúma odraz a praktické dôsledky tohto hnutia v práci a živote súťažiacich kolektívov a ich jednotlivých členov a bližšie sa zaoberá najdôležitejším z nich — procesom vytvárania a upevňovania socialistického kolektivismu. Svoje teoretické závery o sile a význame kolektívu v práci i v súkromnom živote autor opiera o poznatky z výskumu v niekoľkých slovenských závodoch — na ilustráciu skutočností, že práve brigády socialistickej práce sú ústredným miestom zrodu a formovania človeka komunizmu.

Tematicky závažná je práca J. Poliača *Za dôsledné spájanie mravnej a svetonázorovej výchovy mládeže*. Po objasnení nerozlučiteľnosti oboch týchto zložiek výchovy a významu vedeckého, materialistického svetonázoru autor rozoberá zásady správnej výchovy uvedených hlavných čŕt komunistickej morálky u našej mládeže so zreteľom na špecifické zvláštnosti detského veku a prostredia ich života. Svoj výklad konfrontuje so škodlivými, brzdiacimi vplyvmi nábožensko-morálnych prežitkov na vývin dieťaťa a mladého človeka. V ďalšom odpovedá na otázku *Vychovávať nábožensky alebo nie?*, pričom osobitne zdôrazňuje nevyhnutnosť súladu vo výchovnom pôsobení rodiny a školy. V závere uvádza niekoľko poznámok

* Kolektív, *Morálka a náboženstvo*, SVPL, Bratislava 1961, strán 212.

o úlohách ČSM pri výchove dospievajúcej mládeže a o význame umenia pri formovaní morálno-citového profilu mladého človeka.

Iste hľadaná bude aj téma práce M. Marušiaka *Morálne problémy súčasnej rodiny*. Autor — predpokladajúc znalosť teoretických hľadísk a záverov z predchádzajúcich statí — rieši konkrétne otázky (podiel rodinného života v celkovom živí človeka a problém morálky rodinného života vo vzťahu k morálke človeka vo verejnosti, mimo rodiny). Pritom správne odmieta pokusy o redukovanie morálky iba na vzťahy v rodinnom alebo sexuálnom živote. Najväčšiu časť práce autor venoval hlavným súčasným problémom manželstva (rozvodovosť, konflikty v spolunažívaní ľudí najmä v súvislosti s generačným problémom a všestrannou a stále postupujúcou emancipáciou ženy). V závere M. Marušiak kategoricky odmieta nielen buržoázno-klerikálne výmysly o „voľnej láske“ v komunizme, ale poukazuje aj na boj V. I. Lenina s ojedinelými úchyľkáckymi názormi tohto druhu, aby v skratke z hľadiska socializmu vystihol významnú funkciu rodiny a vysokú morálnosť zväzkov medzi ľuďmi v budúcnosti.

Vzhľadom na jednotnú tematiku prác v zborníku možno ich hodnotiť spoločne a súborne. Hoci už autori nemohli do nich pojať aj niektoré najnovšie dôležité materiály o svetonázorovej a morálnej výchove (napr. dokumenty XXII. sjazdu KSSS a uznesenia ÚV KŠČ z novembra 1961 o práci medzi mládežou), možno povedať, že celý zborník je prínosom do fondu našej pôvodnej vedecko-ateistickej výchovy, a to nielen tematikou, ale aj formou spracovania.

Za hlavné klady všetkých jeho častí po-

važujeme to, že autori (ak berieme do úvahy charakter, rozsah a poslanie zborníka) presvedčivo ukázali: 1. nezlučiteľnosť náboženskej a komunistickej morálky čo do princípov i čo do cieľov, 2. absolútnu nadradenosť komunistickej morálky nad náboženskou, 3. polárny vzťah medzi teóriou a praxou pri vytváraní komunistickej morálky, 4. cielavedomé usmerňovanie našich výchovných snáh k materiálnemu a kultúrnemu rozvoju a morálno-citovej dokonalosti ľudskej osobnosti ako neoddeliteľnej súčasť spoločenského pokroku a šťastia. Autori sa ďalej vcelku vyhli nebezpečenstvu „splošťovania“ tak pri kritike náboženstva, ako aj pri pozitívnom rozbere otázok komunistickej morálky. Je však škoda, že sa v práci M. Marušiaka (str. 186) vyskytol nepresný a teda ako argument nevhodný výklad príčin zavedenia celibátu v katolíckej cirkvi.

Za prednosť zborníka možno označiť aj obsahu primeraný štýl a viaceré ilustratívne pasáže z krásnej literatúry. Na orientáciu a pre ďalšie štúdium čitateľov je osožnou pomôckou aj zoznam ateistickej literatúry, ktorá vyšla u nás od oslobodenia (zostavili J. Lámoš a J. Pauko).

Celkove sme toho názoru, že zborník *Morálka a náboženstvo*, nadväzujúci na predchádzajúce zväzky o problémoch z oblasti prírodných a spoločenských vied, svoje poslanie v našom živote splní, že pomôže propagandistom stranického školenia a všetkým záujemcom o tieto otázky pri propagácii komunistickej morálky a v boji proti rozličným ideovo-morálnym prežitkom. Prax však už teraz dôrazne ukazuje na potrebu ďalšieho skúmania tejto problematiky a na jej detailnejšie a hlbšie teoretické rozpracovanie.

M. Kvasnička